

24.1.2003

882/4/01

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Ulla-Maija Lindström

VEROPALAUTUKSEN KUITTAUS TUOMIOISTUINSAATAVAN SUORITUKSEKSI

1

KANTELU

Arvostelette 6.3.2001 Tasavallan presidentti Tarja Haloselle osoittamassanne ja eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan siirrettyssä kirjoituksessa veronpalautuksenne kuittamista. Olette oheistanut kirjoituksenne liitteeksi Uudenmaan veroviraston 12.11.1998 päivätyn ilmoituksen, jonka mukaan veronpalautuksenne --- markkaa verovuodelta 1997 on käytetty 31.10.1998 Helsingin raastuvanoikeuden päätöksellä 3.11.1988 tuomitulle vahingonkorvaukselle.

2

SELVITYS

3

RATKAISU

3.1.

Tapahumat

Valtion tuomioistuinsaatava

Teidät on Helsingin raastuvanoikeuden 3.11.1988 antamalla päätöksellä veloitettu maksamaan vahingonkorvausta ennakonpidätyksistä ja sosiaaliturvamaksuista yhteensä --- markkaa 16 prosentin korkoineen 3.11.1988 alkaen sekä oikeudenkäyntikulut 200 markkaa.

Edellä mainitun saatavan perimiseksi Teille on lähetetty 7.8.1989 tilisiirtokortit eräpäivällä 28.8.1989. Saatava on lähetetty ulosottoteitse perittäväksi 4.10.1989 ja 13.7.1993. Se on palautettu ulosotosta takaisin verovirastoon varattomuusesteellä ensin 11.9.1990 ja myöhemmin 2.8.1993.

Veronpalautus vuodelta 1997

Olette vuonna 1997 aikana alkanut saada samaan aikaan kansaneläkettä Kansaneläkelaitokselta ja työeläkettä Eläkevakuutusyhtiön Ilmariselta. Eläketulonne ovat olleet yhteensä --- markkaa. Koska eläkkeidenne maksu on alkanut kesken vuoden, verotoimistolla ei ole ollut mahdollisuutta toimittaa ennakonpidätystietoja suoraan eläkkeenmaksajille. Kun myöskään Te ette ole toimittanut eläkkeenmaksajille tietoa ennakonpidätysprosentista, ne ovat toimittaneet pidätykset 50 ja 60 prosentin mukaan. Tämä on johtanut siihen, että koko ennakonpidätys on palautettu vuoden 1997 lopullisessa verotuksessa ja Te olette saanut tältä verovuodelta --- markan suuruisen veronpalautuksen.

Veroviraston lausunnossa verotoimiston menettelyn osalta on todettu, että mikäli Te olisitte hakenut eläkepäätökset saatuanne ennakonpidätysprosentin laskemista, lopullinen verotus ei olisi joutunut veronpalautukseen eikä kuittaus olisi onnistunut.

Verokuittaus

Uudenmaan verovirastossa on ollut perittävänä edellä mainittuun raastuvanoikeuden lainvoimaiseen päätökseen perustuva saatava. Valtion vahingonkorvaussaatava on ollut edelleen perimiskelpoinen 31.10.1998, jolloin Teidän saamanne veronpalautus vuodelta 1997 on kuitattu tälle saatavalle. Te olette saaneet verovirastosta 12.11.1998 päivätyyn ilmoituksen, jossa on todettu, että veronpalautuksenne on käytetty veroviraston perittävänä olleelle edellä mainitulle saatavalle.

Kuittausilmoituksen jälkeen olette ottanut yhteyttä verovirastoon 7.12.1998 päivätyllä kirjeellä, jonka verovirasto on siirtänyt Valtiokonttorin käsiteltäväksi maksuvapautushakemuksena. Valtiokonttori on 23.6.1999 antamallaan päätöksellä vapauttanut Teidät enemmästä korvausvelvollisuudesta.

3.2

Oikeusohjeet

Verohallintolain 1 §:n 1 momentin mukaan verotusta varten on valtiovarainministeriön alainen verohallinto, johon kuuluvat verohallitus ja verovirastot. Pykälän 2 momentin mukaan verohallintoa johtaa verohallitus. Lain 2 §:n 1 momentin mukaan verohallinnon tehtävänä on verotuksen toimittaminen, verojen ja maksujen perintä, verovalvonta sekä veronsaajien oikeuden valvonnan järjestäminen.

Veronkantalain 2 luvussa säädetään veronkuittauksesta. Lain 5 §:n 1 momentin mukaan veronpalautus on kuitattava verojäämän suoritukseksi, jos tässä luvussa säädetyt kuittauksen edellytykset ovat olemassa. Lain 6 §:n 1 momentissa säädetään, mitä verolla, veronpalautuksella ja verojäämällä tarkoitetaan. Lain 7-10 §:ssä säädetään kuittausmenettelystä ja lain 12 §:ssä muutoksenhausta.

Verohallituksen lausunnon mukaan tuomioistuinsaatavien kuittaus on siviilioikeudellista kuittausta, josta ei ole säädetty oikeussäännöksiä. Tuomioistuinsaatavien kuittaukseen ei voida soveltaa veronkantolakia, koska sen kuittausta koskevat säännökset soveltuvat lain 5 §:n mukaan pelkästään veronpalautusten ja verojäämien keskinäiseen kuittaukseen. Siten myöskään veronkantalain 12 §:ssä säädetyt oikeusturvakeinot eivät tule sovellettavaksi tuomioistuinsaavien kuittauksessa.

Koska kysymyksessä on siviilioikeudellinen kuittaus, kuittaukseen tyytymättömän maksuvelvollisen oikeusturvakeinona on kanteen nostaminen yleisessä tuomioistuimessa.

Oikeuskirjallisuudessa (Saarnilehto: Varallisuus-oikeus ss. 253) on todettu, että kuittauksella tarkoitetaan vastakkaisten saamisoikeuksien lakkaamista. Kuittaus voidaan saada aikaan myös vastoin toisen puolen tahtoa. Se perustuu kuittausta haluavan yksipuoliseen tahdonilmaisuuksiin, josta käytetään nimitystä kuittausilmoitus. Kuittausilmoitus on yksipuolinen, vapaamuotoinen ja saapumismääräinen oikeustoimi. Kuittaus tulee voimaan, kun vastapuoli on saanut tiedon kuittausilmoituksesta.

Edelleen oikeuskirjallisuuden mukaan kuittauksen edellytyksenä on saamisten vastakkaisuus, niiden samanlaatuisuus ja vastasaatavan perimiskelpoisuus. Edellytysten täytyessä kumpikin osapuoli voi esittää kuittausvaatimuksen. Kuittauksen osapuolten tulee olla toistensa velkojana ja velallisenä. Valtiota pidetään kuittaustilanteissa yleensä yhtenä oikeussubjektina. Kuitattavien saamisten tulee olla laadultaan samanlaisia ja yhtä hyviä. Vastakkaiset rahasaamiset kelpaavat kuittauk-

seen riippumatta niiden todellisesta arvosta, korkokannasta, maksupaikasta, vakuuksista ja suuruudesta. Vastasaatavan tulee olla sellainen, että sen periminen oikeusteitse johtaisi suoritusuomion antamiseen. Saamisen lakkaaminen estää yleensä kuittauksen.

Veroviraston selvityksen mukaan kuittaukseen on sovellettu Veronkannon käsikirjassa olevaa 5.9.1991 päivättyä ohjetta, jossa käsitellään pääasiassa kuittausta konkurssissa. Tuomioistuinsaatavien kuittauskäytäntö on muodostunut edellä mainitun ohjeen pohjalta eikä menettely ole kaikissa virastoissa täysin yhtenäinen. Verohallitus ei lausunnon mukaan ole antanut asiasta tarkempia ohjeita. Verohallituksen lausunnon mukaan veroviraston lausunnossa mainitut eroavuudet johtuvat neuvonnan vapaamuotoisuudesta ja ovat lähinnä toteuttamistavoissa olevia eroavaisuuksia. Maksuvelvollisen kannalta ne eivät Verohallituksen käsityksen mukaan vaikuta oikeusturvaa heikentävästi.

3.3

Johtopäätös

Saadun selvityksen mukaan Uudenmaan verovirastossa on ollut perittävänä sille ulosostosta palautunut valtion käräjäoikeuden lainvoimaiseen tuomioon perustuva saatava Teiltä. Vahingonkorvaussaatava on ollut perimiskelpoinen 31.10.1998, jolloin Teidän verovuoden 1997 veronpalautukseen on kuitattu tälle saatavalle. Teille on ilmoitettu kuittauksesta verovirastosta 12.11.1998 päivättyllä kuittausilmoituksella. Verovirastoon lähettämänne ja 7.12.1998 päivätty kirjeenne on siirretty Valtionkonttorin käsiteltäväksi. Valtionkonttori on 23.6.1999 antamallaan päätöksellä myöntänyt Teille vapautuksen enemmästä korvausvelvollisuudesta.

Käytettävissäni olevan aineiston perusteella katson, että asiassa ei ole ilmennyt eduskunnan oikeusasiamiehestä annetussa laissa tarkoitettua lainvastaista tai virheellistä menettelyä. Tämän vuoksi asia ei anna minulle tältä osin laillisuusvalvontani puitteissa aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Totean kuitenkin käsityksenäni, että oikeussäännösten puuttumisen vuoksi veronpalautusten siviilioikeudellista kuittausta koskeva oikeustila ei ole tyydyttävä. Erityisenä epäkohtana pidän sitä, että veronkantolain 12 §:n oikeusturvakeinot eivät tule asiassa sovellettavaksi, vaan että maksuvelvollisen oikeusturvakeinona on kanteen nostaminen valtiota vastaan yleisessä tuomioistuimessa. Veroviraston ja Verohallituksen lausuntojen mukaan myöskään kuittauskäytäntö ei ole yhtenäinen kaikissa verovirastoissa. Eroja on todettu neuvonnassa ja kuittauksen teknisessä toteuttamistavassa. Verohallituksen asiaa koskeva ohje on vuodelta 1991 ja se käsittelee pääasiallisesti kuittausta konkurssissa. Edellä todetun johdosta muistutan Verohallitusta siitä, että johtaessaan verohallinnon toimintaa sen tulee edistää oikeaa ja yhdenmukaista verotusta sekä kehittää verohallinnon palvelukykyä. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä vastauksestani Verohallitukselle.

Kirjoituksenne liitteet palautetaan ohessa.